

Юденкова Олена,
кандидатка педагогічних наук,
Білоцерківський інститут неперервної
професійної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України
м. Біла Церква, Україна

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПЛОТНОГО ПРОЄКТУ «СУЧАСНІ НАВИЧКИ ДЛЯ ЗРОСТАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТА РИНКУ ПРАЦІ»

Дослідження трендвотчінгу ринку праці в умовах повоєнного відновлення України є надзвичайно актуальним, оскільки воно допоможе зрозуміти нові виклики та можливості, сприятиме економічному відновленню, соціальній стабільності та розвитку людського капіталу, а також підтримці ефективних освітніх реформ.

Повоєнні умови вимагають адаптації ринку праці до нових реалій, що включає зростання попиту на певні професії та навички. Вивчення трендів на ринку праці допоможе визначити, які професії та навички стають більш затребуваними. Процеси відбудови потребують спеціалістів з будівництва, інженерії, енергетики та інших технічних напрямків. Розуміння трендів дозволить підготувати відповідних фахівців для задоволення цих потреб.

Багато громадян, зокрема ветерани та внутрішньо-переміщені особи, потребують нових навичок для інтеграції у цивільне життя в нових, більш безпечних територіальних громадах в центрі та заході держави. Підготовка та підвищення кваліфікації фахівців є критично важливими для забезпечення соціальної стабільності та економічного зростання, особливий акцент маємо здійснювати на перепідготовці фахівців за частковими кваліфікаціями. На нашу думку, визначення та передбачення тенденцій на ринку праці сприятиме зменшенню рівня безробіття шляхом надання цільових програм навчання та перекваліфікації. У зв'язку з цим, надзвичайно актуальним постало питання вивчення трендів ринку праці.

Загальновідомо, що система освіти повинна бути гнучкою та відповідати новим вимогам ринку праці. Саме якісно проведений трендвотчінг допоможе закладам освіти оновлювати та адаптувати навчальні програми, щоб забезпечити відповідність

вимогам роботодавців. Впровадження нових методик та технологій навчання, сприятиме більш ефективній підготовці фахівців, а саме: масові відкриті онлайн-курси (МООС), що пропонують широкий вибір курсів від провідних університетів світу; віртуальні класи та вебінари, що використовують відеоконференції для проведення занять з метою взаємодії з учнями в режимі реального часу; мікронавчання (короткі, модульні навчальні блоки), що є вагомими для засвоєння конкретних навичок та знань, зручні для зайнятих професіоналів; навчальні відео та інфографіка, щоб забезпечують концентрацію на конкретних темах та інструментах, дозволяють швидко отримувати потрібну інформацію; дуальна освіта через поєднання теоретичних знань з практичним навчанням, співпрацю закладів освіти з підприємствами, що дозволяє студентам здобувати практичний досвід під час навчання, а стажування та практика дозволяють формувати в здобувачів освіти готовність до використання інноваційних виробничих технологій; проєктно-орієнтоване навчання (Project-Based Learning, PBL), коли здобувачі освіти працюють над реальними проєктами, що розвивають навички вирішення проблем, критичного мислення та командної роботи (реалізація навчальних проєктів), або здійснюється об'єднання знань з різних дисциплін для створення комплексних рішень (міждисциплінарні проєкти); персоналізовані навчальні плани (освітні програми) через адаптацію навчального процесу до потреб і здібностей кожного здобувача освіти; тьюторство та менторинг для індивідуальної підтримки студентів, досягнення кожним учасником освітніх цілей; використання технологій доповненої реальності (AR) та віртуальної реальності (VR) для створення інтерактивних та занурюючих навчальних середовищ, використання симуляторів для відпрацювання складних навичок у безпечних умовах; соціальне та спільне навчання через дискусійні групи та онлайн-спільноти для підтримки колективного обговорення та співпраці між здобувачами освіти та обміну знаннями, досвідом серед учасників навчального процесу; гейміфікація, що передбачає використання ігор та змагальних елементів для підвищення мотивації та залучення студентів; компетентнісний підхід, що передбачає орієнтацію на розвиток компетенцій - навчання, спрямоване на розвиток конкретних професійних та особистісних компетенцій, а також оцінювання на основі компетенцій - визначення успіху студентів через оцінку їхньої здатності застосовувати знання на практиці.

У відповідності до цього, вивчення підходів і трендів в освіті робить навчання більш практичним, інтерактивним та орієнтованим на майбутнє, що є критично важливим для підготовки фахівців, здатних успішно діяти у швидко змінюваному світі.

Пропоноване аналітичне дослідження є частиною робіт у межах виконання теми наукового дослідження «Трендотчінг ринку праці в системі підготовки і підвищення кваліфікації фахівців в умовах повоєнного відновлення України» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України.

Пріоритетний напрям, проблема дослідження (для досліджень за тематикою НАПН України) Напрямок 9 Професійна (професійно-технічна) освіта. Проблема дослідження: Теоретичні і методичні засади підготовки і підвищення кваліфікації фахівців у сфері професійної освіти з урахуванням потреб національної економіки та суспільства в умовах війни та повоєнного відновлення країни.

Актуальність дослідження зумовила спрямувати науковий пошук у двох напрямках – виявлення трендів ринку праці та в навчанні.

Одним із перших результатів реалізації пілотного проекту у БІНПО стало проведення круглого столу «Трансфер технологій і кваліфікаційні навички фахівців як складові сучасного економічного ландшафту України». Захід передбачав об'єднання спільноти бізнесу, роботодавців та замовників освітніх послуг й освіти задля обговорення актуальних питань, обміну концепціями, ідеями та думками щодо того, як сучасні технології та навички можуть стати ключовим інструментом в сучасному економічному просторі та питаннях розвитку людського капіталу, а також пошуку нових можливостей та шляхів реалізації ефективного розвитку професійної освіти.

Актуальність теми заходу зумовлена необхідністю подолання ризиків та загроз, пов'язаних із освітніми втратами (проблемами досягнення конкретних результатів професійної підготовки кваліфікованих робітників через відсутність або обмеження доступу до навчання). В Україні освітні втрати зумовлені як воєнними діями на територіях України, так і застарілою матеріально-технічною базою ЗП(ПТ)О,

відсутністю ефективних комунікацій між освітянами та представниками ринку праці, не розумінням логіки процесів трансферу технологій.

Проведення круглого столу допомогло об'єднати експертну спільноту для обговорення та пошуку оптимальних рішень у сфері трансферу технологій та розвитку сучасних кваліфікаційних навичок, що є актуальними для повоєнного відновлення економічної системи України та визначалося такими ключовими аспектами: розуміння швидких змін у виробничих процесах та здатність забезпечувати трансфер технологій, що відіграють ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності як окремих підприємців, так і регіонів в державі; необхідність адаптації навичок до змін в технологіях; трансфер технологій як ключовий елемент стимулювання інновацій; глобальна конкуренція, що зумовлює підприємства та заклади професійної освіти бути готовими до конкуренції на світовому ринку, розуміння та використання технологій, сучасних кваліфікаційних навичок стають важливими факторами у змаганні за глобальні ресурси.

Мета круглого столу – створення конструктивного форуму для ґрунтовного аналізу, обговорення та спільного пошуку ефективних шляхів вирішення актуальних питань, пов'язаних із трансфером технологій та розвитком сучасних кваліфікаційних навичок у випускників закладів професійної освіти; залучення експертів та стейкхолдерів до виокремлення галузевих трендів та трендів в освіті, а також розробці стратегій для досягнення стійкого економічного зростання та пошуку нових методик професійного навчання; виявлення основних викликів, з якими стикаються підприємства та заклади професійної освіти у процесі трансферу технологій та формування сучасних навичок у майбутніх кваліфікованих робітників.

Учасники круглого столу були залучені до участі в пілотному дослідженні БІНПО – онлайн-анкетування, що є інструментом для збору об'єктивних даних й отримання зворотного зв'язку від педагогічних працівників та стейкхолдерів і значно посприяло системному вдосконаленню навчально-виробничого процесу та підвищенню якості професійної освіти.

Розроблені і реалізовані анкети для опитування педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти й роботодавців, стейкхолдерів, представників виробничих асоціацій (кластерів) містили по 20 питань.

Термін проведення пілотного дослідження:

- Підготовчий етап: січень – лютий 2024 р.: експертні онлайн-зустрічі з метою оновлення опитувальника для участі в експерименті.

- Збір даних: березень – квітень 2024 р.: опитування роботодавців, ключових стейкхолдерів, закладів професійної освіти (БІНПО розіслав листи на НМЦ ПТО в обласних центрах з проханням залучити цільові аудиторії до першого етапу пілотного дослідження). Опитування проводили через стандартизований онлайн-опитувальник (Сервіс Google-form) та телефонні інтерв'ю (для уточнення інформації і прикладного фокус групового дослідження). В окремих випадках застосовували методику глибинних інтерв'ю.

- Аналіз даних та підготовка звіту: травень – червень 2024 р.

Таким чином, у ході проведеного опитування, дані від роботодавців та закладів професійної освіти агрегувалися окремо. Від професійної освіти брали участь у дослідженні – 142 ЗП(ПТ)О, а від ринку праці – 54 представника роботодавців. Поряд з цим, маємо зазначити, що контактну інформацію надавали не всі підприємства, або вона була подана некоректно.

Співпраця й анкетування роботодавців, замовників освітніх послуг дасть змогу максимально врахувати їх запити та потреби, оновити методики професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників та надати педагогічним працівникам ЗП(ПТ)О на курсах підвищення кваліфікації дієві інструменти щодо підвищення рівня фахової педагогічної компетентності в аспекті підготовки випускників з урахуванням потреб ринку праці, оновити й удосконалити освітні програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О.

Результати анкетування в аспекті вивчення запитів ринку праці, роботодавців і замовників освітніх послуг з метою розроблення шляхів і засобів подолання кваліфікаційного розриву між ринком праці і системою освіти будуть схвалені та рекомендовані до оприлюднення на засіданні Вченої Ради БІНПО і червні 2024 року. Відповідні висновки слугуватимуть основою для подальших кроків у формуванні стратегій розвитку людського капіталу в умовах повоєнної відбудови економіки України, розробки дорожньої карти подолання дисбалансів на ринку праці.

У цілому, аналітичне дослідження покликане визначити тенденції і масштаби структурних змін у попиті і пропозиції на сучасні кваліфікаційні навички робочої сили та впливу трансферу технологій на розвиток ринку праці. Обговорення цих

питань сприяє розумінню важливості взаємодії між технологією та навичками в економічному контексті, виокремленні галузевих трендів та трендів в освіті, а також розробці стратегій для досягнення стійкого економічного зростання та пошуку нових методик професійного навчання.

У ході дослідження виявлено проблеми трансферу технологій в екосистему ринку праці України на думку роботодавців: військові дії, кадрові: відсутність фахівців з сучасними навичками; відсутність навичок професійної колаборації; відсутність готовності у засновників підприємств впроваджувати інноваційні рішення та R&D; відсутність елементів інноваційної інфраструктури - бізнес-акселераторів чи техноброкерів; кризовий стан в державі і відсутність можливості здійснювати підтримку підприємців; відсутність площадок для тестової апробації лінійки споживчої продукції; відсутність довіри в процесі інвестування; відсутність культури та інфраструктури інновацій; проблеми з налагодженням міжнародного партнерства; відсутність розуміння у ланцюжку: як наукоємні технології стають продуктом; проблема комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності.

Отже, на підставі проведеного дослідження можемо зробити висновок, що тренди ринку праці визначаються різними факторами, які включають економічні, технологічні, соціальні та демографічні зміни, серед яких найбільш значущими є: *динамічність та гнучкість*, з кількома джерелами зайнятості, такими як фріланс, тимчасова робота та робота на часткову ставку; *цифрова трансформація* у зв'язку зі зростанням попиту на спеціалістів у сферах інформаційних технологій, штучного інтелекту, обробки даних та кібербезпеки; *глобалізація ринку праці* завдяки технологічним засобам та зростаючій міжнародній мобільності, потребі в фахівцях з міжкультурними навичками та досвідом роботи в різних країнах; *старіння населення*, що призводить до зростання попиту на медичних працівників, доглядові послуги та інші послуги для літніх людей; *навчання протягом життя*, що вимагають швидкі зміни технологій та ринку праці; *різнобічність та включеність*, що орієнтовані на забезпечення рівних можливостей для всіх працівників, незалежно від їхнього гендеру, расової чи етнічної приналежності, віку або фізичних здібностей.

Важливо розуміти, що окреслені тренди визначають специфіку сучасного ринку праці та відображають потреби та вимоги як працівників, так і роботодавців. Для

успішної адаптації до цих змін, фахівці повинні розвивати відповідні навички та бути готовими до постійного самовдосконалення і адаптації до нових умов роботи.

Вирішення завдання розвитку сучасних кваліфікаційних навичок лежить у площині забезпечення закладами професійної та вищої освіти сучасних підходів, що націлені на *адаптивність та гнучкість, практичний досвід, технологічні інновації, критичне мислення та вирішення проблем, співпраця та комунікація, мотивація та залученість*. Зміст підготовки фахівців має зосереджуватися на використанні *інноваційних виробничих технологій*. Саме ці підходи, на нашу думку, роблять навчання більш практичним, інтерактивним та орієнтованим на майбутнє, що є критично важливим для підготовки фахівців, здатних успішно діяти у швидко змінюваному світі.

Список використаних джерел

1. Юденкова О.П., Кучеренко І.А. Кваліфікаційний розрив в екосистемі освіти і ринку праці України. URL: <http://surl.li/tsdkq> (дата звернення : 10.05.2024).